

Magdalena Zmuda-Trzebiatowska

Adam Mickiewicz-universitetet Poznan, Polen

azalea@wp.pl

Konsten att översätta folkhemmet

Några tankar kring kulturella aspekter av skönlitterära översättningar från svenska till polska

Det framstår som nästan omöjligt att hitta någon fullständig definition av vad folkhemmet är för något och man får finna sig i att det finns flera olika tolkningar av begreppet. I min forskning, som syftar till att bevisa att debatten om folkhemmets för- och nackdelar också förs i den samtida svenska litteraturen, har jag betraktat folkhemmet dels som en politisk och samhällelig metafor, dels som metaforens praktiska tillämpning. Jag har därmed anknutit till den etnologiska synen på folkhemmet som ett gigantiskt uppfostringsprojekt, där staten har åtagit sig uppgiften att skapa moderna medborgare.¹ I bredare mening förstår jag folkhemmet som ett komplex av föreställningar, vanor och handlingsmönster som har formats från och med 1930-talet, påverkat svenskarnas vardag och blivit en del av deras mentala arv. Använt i denna artikel syftar begreppet folkhemmet på Sverige vilket motsvarar betydelsen som ordet har i svensk folkmun.

Betraktat som ett av de centrala begreppen som möjliggör att förstå dagens Sverige blir folkhemmet också ett av nyckelorden när man vill översätta den svenska kulturen till andra språk, en del av den kulturella koden som översättaren försöker avläsa och förmedla. Försöker man översätta ordet folkhemmet till polska stöter man på en rad svårigheter, både grammatiska och semantiska. Det alternativ som oftast används är "dom ludu" där "dom" betyder "hus" eller "hem", "ludu" står för "folk" och sammansättningen ersätts av en genitivkonstruktion. Eftersom polskan är ett språk som inte gör skillnad mellan orden "hus" och "hem" och där ordet "folk" antingen betyder "allmoge" (oftast i kontrast till "herrskaft") eller "arbetarklass" är alternativet knappast tillfredsställande. Ovälkomen associationer med den kommunistiska diktaturen undviker man genom att bifoga adjektivet: "szwedzki dom ludu" ("det

svenska folkhemmet”), men för de oinvidga låter det fortfarande rätt besynnerligt.² Ett ännu mindre lyckat översättningsförsök är ”dom ludowy”³ eftersom uttrycket fungerar i polskan som namn på en kulturinstitution (för det mesta på landsbygden), alltså i en betydelse som påminner om Folkets hus.

Om själva begreppet verkar så komplicerat att översätta hur klarar man då att återskapa hela föreställningsvärlden bakom det? För att försöka besvara frågan har jag valt att titta närmare på polska översättningar av två svenska romaner *En komikers uppväxt* av Jonas Gardell (*Dorastanie blazna*; förkortas i texten *EKU* resp. *DB*)⁴ och *Underdog* av Torbjörn Flygt (*Underdog*; förkortas i texten *Us* resp. *Up*)⁵. De ter sig vara mycket lämpliga som analysmaterial eftersom de är starkt förankrade i den svenska samhälleliga och kulturella kontexten och man kan peka på en del likheter mellan dem. Romanernas centrala tema är barndom och ungdom. Huvudpersonerna Juha Lindström och Johan Kraft är båda två något av underdogs eller styvbarn i folkhemmet, en kategori som enligt Per Albin Hanssons optimistiska prognos inte skulle finnas. De kommer från två skilda miljöer, som dock båda är typiskt folkhemiska. Det gardellska fiktiva Sävbyholm som ligger någonstans en och en halv mil norr om Stockholm tycks vara en uppfylld dröm om familjelycka med egen villa och solur i trädgården tills småstadsidyllen börjar visa sina baksidor. Den andra miljön är bostadsområdet Borgmästargården i Malmö som byggdes inom ramen för miljonprogrammet. Det är sjuttioalet och det tidiga åttiotalet som skildras i böckerna. Sverige njuter fortfarande av sitt rykte att vara ett tryggt välfärdsland och av sin självvalda isolation från omvärlden men den så kallade skördetiden är redan förbi och den ekonomiska och ideologiska krisen kommer snart att härja fritt och hota folkhemmets existens. Berättelsen om Välfärdssverige och berättelsen om världen utanför utgör båda romanernas konstruktionsramar.

Mitt syfte har inte varit att genomföra en fullständig kritisk analys av översättningarna utan med hjälp av valda exempel visa vad som har hänt i översättningen med de kulturspecifika elementen, det vill säga sådana som utan problem kan bli igenkända av den svenske läsaren eftersom de ingår i hans/hennes bild av Folkhemmet Sverige. Jag vill också diskutera hur mycket kunskap om Sverige den polske läsaren kan få utav översättningarna och hur mycket han/hon missar.

För att göra mitt resonemang mer översiktligt har jag utgått från de strategier som tillämpats i översättningarna i fråga om de kulturspecifika begreppen. Jag har bestämt mig för att följa en analysmodell som föreslagits av Louise Kahan och som till stor del bygger på Jan Pedersens modell.⁶ Den omfattar sex huvudstrategier: överföring

(retention), specificering (specification), direkt översättning (direct translation), generalisering (generalization), ersättning (substitution) och utelämnning (omission).

Överföring

Överföring är en översättningsstrategi som innebär att termen från källspråket behålls på målspråket medan den vid behov anpassas till målspråkets ortografi och morfologi. I översättningarna av *En komikers uppväxt* och *Underdog* tillämpas den mest på personamn: till exempel: Juha, Johan, Rolle, Micke, Lindström, Kraft och Ortsnamn: Sävbyholm, Borgmästargården. Andra exempel på överföring är butiknamn: Ica/ICA och Konsum, serietidningarnas titlar: *Tintin*, *Buster*, namn på myndigheter, till exempel Sida/SIDA.

Överföring är en källspråksorienterad strategi eftersom den skapar en känsla av autenticitet och samtidigt ger texten en lockande exotisk framtoning. Man skulle kunna tro att den är lämpligast när man översätter texter med stark kulturell prägel. Det man ofta glömmer är att överföring av namn inte behöver betyda att det kulturspecifika verkligen har överförts. Det är oftast bara den yttre formen som har bevarats inte konnotationen. När man som polack läser översättningen av *En komikers uppväxt* eller *Underdog* förstår man av sammanhanget att svenskar handlar mat och andra förnödenheter på Ica eller Konsum men man har själv inte burt kassarna med butikernas logotyper och saknar erfarenhet av att vistas på dessa platser som är så självklara i den svenska offentligheten. *Tintin* och *Buster* som Juha och Johan läser vid frukostbordet är för polacken bara serietidningar, de väcker inga barndomsminnen för de var inte kända i Polen. Björn Borg och Ingemar Stenmark hör till idrottsmän som vunnit internationellt anseende men få polska läsare har familjevis suttit vid teveapparater och följt deras framgångar. Man känner kanske igen känslan av att heja på sin landsman men en del av den svenska kontexten förloras i översättningen.

Konfronterad med överföring börjar den polske läsaren förmodligen försöka ersätta de i källtexten inbyggda konnotationerna med sina egna och möblera romanens värld med element tagna ur den polska vardagen. Resultatet kan variera. Höghusområden i betong byggda för att avhjälpa bostadskrisen finns det gott om i polska städer därför kan föreställningen av Borgmästargården ligga rätt nära originalet. Den bild av en villa från sextiotalet som den polske läsaren får i sitt huvud kommer däremot knappast att motsvara villan i Sävbyholm.

Specificering

För att bevara den kulturspecifika prägel och samtidigt underlätta för läsaren att förstå främmande namn och begrepp kan en annan strategi, specificering, användas. Specificering innebär att termen från källspråket som behålls i översättningen kompletteras med förklaring. Det kan ske genom att informationen som finns implicit i termen tas fram, då talar vi om explicitering (när ett efternamn förses med förnamn, en förkortning skrivs ut). En annan variant av specificering är tillägg: den information som läggs till skulle vara onödig i källtexten men kan vara till stor hjälp för måltextens läsare som inte har den typen av konnotationer.⁷

Startegin används frekvent i båda romanerna. När Jenny i *En komikers uppväxt* på skolavslutningen får en bok om Fröding (*EKU*, s. 235) förses efternamnet i den polska översättningen med tillägg: ”o poecie Frödingu” (”om diktaren Fröding”, *DB*, s. 219). I den polska översättningen av *Underdog* läggs förklaringen ”varuhuset” till namnet ”NK”. (*Us*, s. 126, *Up*, s. 126). Ett exempel på explicifiering är när efternamnet ”Sahlin” förses med förnamn ”Mona”. (*Up*, s. 307, jfr *Us*, s. 292).

Överanvändning av specificering kan leda till att textens estetiska värde sjunker, därför undviker man förklaringar då den eventuellt okända implicita informationen framgår av sammanhanget. I *Underdog* avstår översättaren från att upplysa om vem Rolf Edström och Ronny Hellström är eftersom ungdomarna som tar deras namn som pseudonymer just håller på med att spela fotboll (*Us*, s.16, *Up* s. 19). I översättningen av *En komikers uppväxt* presenteras Edström som fotbollsspelare för att förtydliga scenen då Erik överlämnar sin idols autograf till Pia. (*EKU*, s. 139, *DB*, s. 131). Specificering hjälper för att förstå texten men konnotationsförlusten kan inte undvikas eftersom den polske läsaren saknar kunskaper om Edströms och det svenska fotbollslagets framgångar.

Generalisering

Med generalisering har vi att göra när det kulturspecifika begreppet ersätts i måltexten med ett mindre specifikt, neutralt ord.⁸ Strategin används då man vill undvika en överdriven exotisering av måltexten och man anser att den kulturella informationen som tas bort inte är tillräckligt väsentlig för att behållas.

Generalisering förekommer i de polska översättningarna av *Underdog* och *En komikers uppväxt* bland annat när varumärken eller namn på typiskt svenska varor ersätts med allmänna produktnamn: ”prickig korb” har blivit till ospecifierad korb (”kiefbasa”, *Us*, s. 115,145 *Up*. s. 125,

s. 155), "mesost" till ospecificerad ost ("ser", *EKU*, s. 17, *DB* s. 15) och "wettextrasa" till "kökstrasa" ("ścierka do naczyń" *EKU*, s. 17, *DB*, s. 15). Därmed har en del av den svenska (folkhemska) vardagen försvunnit.

I vissa fall handlar det om viktiga tidsmarkörer och generaliseringen för med sig en ännu större betydelseförlust. I *En komikers uppväxt* är "cyklar med rocketstyre" en av de sjuttiofem symboler som kan framkalla barndomsminnen hos de svenska läsarna: "Alla vuxna har Volvo. Barnen har cyklar med rocketstyre. Femtonåringarna har moped. Så har allt sin tid och sin plats. Varje ålder har sina drömmar." (*EKU*, s. 55). I översättningen har bilmärket Volvo som den polske läsaren lätt kan associera som svensk statussymbol lämnats kvar. "Cyklar med rocketstyre" har däremot översatts som "rowery", ospecificerade cyklar. (*DB*, s. 51) Förankringen i den svenska verkligheten har bevarats men placeringen i sjuttioalet är inte längre lika tydlig.

Direkt översättning

Direkt översättning är en målspråksinriktad strategi som innebär att uttrycket eller namnet översätts led för led. Tillämpad på de kulturspecifika begreppen får strategin ofta som resultat att översättningen blir korrekt på ordnivå men "delar av den referentiella funktion som ordet har på källspråket går förlorade".⁹ Risken med direkt översättning är särskilt stor när översättaren själv saknar konnotationer som vissa namn eller titlar väcker hos källtextens läsare.

I de polska texterna av *En komikers uppväxt* och *Underdog* har strategin använts rätt ofta, mest vid översättning av namn och titlar, och med varierande framgång. "Lutherhjälpen" översatt som "Pomoc Luterńska" (*EKU*, s. 6, *DB* s. 6) är ett acceptabelt förslag, särskilt eftersom det framgår tydligt av sammanhanget att det handlar om en kyrklig välgörenhetsorganisation. En påtaglig betydelseförskjutning har vi däremot att göra med när tjejtidningen "Veckorevyn" i den polska översättningen blir till "Przegląd Tygodnia" (*Us*, s. 171, *Up*, s. 180) vilket låter mycket seriöst och får den polske läsaren att tänka på en tidning som tar upp aktuella politiska och samhällsfrågor.

Betydelseförlusten är ännu större när de översatta begreppen är väletablerade i källspråket men saknar tydlig motsvarighet i målspråket. "Sobotnie cukierki", direkt översättning av "lördagsgodis" (*Us*, s. 132, *Up*, s. 142) är i polskan ett tomt begrepp som varken väcker barndomsminnen eller associeras med Medicinalstyrelsens riktlinjer och kampanjer för att förbättra folkhälsan. Översättarens försök att behålla den kulturspecifika prägeln måste därför bedömas som misslyckat, det som har uppnåtts är snarare känsla av främlingskap.

Den polske läsaren som känner igen fluorsköljning och övningar

i tandborstningsteknik från sin egen skoltid kan lätt identifiera "fluortanten" från *Underdog* som blivit direkt översatt som "fluorkowa pani" (*Up*, s.137). Problemet börjar först när Flygt i sin utbyggda avvikelse likställer fluortantens mission att lära barnen "borsta bort sitt ursprung, dess dåliga andedräkt" med rivningsaktioner i Malmös gamla stadsdelar och talar om "den brända jordens taktik" som socialdemokraterna tillämpat för att förverkliga sina framtidsvisioner (*Us*, s. 127). Utan förkunskaper om folkhemmets uppkomst och Lort-Sverige blir det knappast möjligt för polacken att förstå metaforen och därmed författarens ironiska kritik.

Att översätta "villor i mexitegel" (*EKU*, s.55) till "wille z meksykańskiej cegły" ("villor i mexikanskt tegel", *DB*, s. 51) kan antingen klassas som ett försök till direkt översättning eller specificering.¹⁰ Mexitegel, detta på sextio-och sjuttioalet vanliga fasadsmaterial som har blivit en symbol för den folkhemmska förortsdyllen, är inte känt i Polen. Genom att hitta på ett icke-existerande produktnamn har översättaren visserligen lyckats med att förmedla ett viktig drag i den gardellska bilden av Sävbyholm nämligen den arkitektoniska enformigheten som alla invånare tycks eftersträva. Samtidigt blir "mexikanskt tegel" till ett exotiserande inslag och den polske läsaren kan betrakta det som ett exklusivt byggmaterial, vilket inte precis korresponderar med den folkhemmska andan.

Ersättning

För att undvika obegripligheter, klumpigheter och oväntade konnotationer som direkt översättning ofta för med sig kan man välja en annan målspråkorienterad strategi, nämligen ersättning. Ersättningen innebär att man byter det kulturspecifika begreppet mot en parafra som anknyter till målkulturens förväntningar eller mot ett kulturellt ekvivalent det vill säga ett kulturspecifikt begrepp som finns i målkulturen eller ett uttryck som har samma funktion.¹¹ Strategin gynnar läsaren som inte vill bli störd av alltför många främmande inslag men den resulterar i att en stor del av källkulturen försvinner.

Strategin är frekvent använd i de polska översättningarna av *En komikers uppväxt* och *Underdog*. Programtiteln "Vi i femman" har ersatts med förklarande beskrivning "teleturniej dla piętych klas" (*EKU*, s. 59, *DB*, s. 55) och "bildband från POGO" har blivit översatt som "filmy edukacyjne" (*EKU*, s. 165 *DB*, s. 153), vilket kan klassificeras som ersättning kombinerad med generalisering.

Försöken att ersätta de svenska begreppen med polska kulturella ekvivalenta är ofta halvlyckade. Utan att veta något om den svenska alkoholpolitiken kan den polske läsaren associera det vardagliga

namnet ”monopolowy” som har ersatt ordet ”systemet” med kontrollerat alkoholköp eftersom polska alkoholbutiker under den kommunistiska tiden inte fick öppna förrän klockan 13.00. Det som man missar är dock upplevelsen av det speciella och nästan skamliga i att köpa alkohol på systembolaget (*Us*, s. 69, *Up*, s. 77). ”Parówka” som ”falukorv” har förvandlats till är visserligen en korvtyp som efter uppvärmning blir en enkel, snabblagad maträtt. Men den varken ser ut eller brukar tillagas som falukorv och framförallt har den inte samma position i det polska köket som falukorv i det svenska (*Us*, s. 162 *Up*, s. 162).

Utelämning

Utelämning innebär att det kulturspecifika begreppet inte översätts utan utelämnas. Louise Kahan påpekar att vissa forskare anser strategin vara ”ett acceptabelt tillvägagångssätt” i skönlitterära texter.¹² Den information som tas bort betraktas av översättaren som inte nödvändig för målspråktextens läsare, vilket naturligtvis kan vara en subjektiv bedömning. Översättaren av *En komikers uppväxt* har tydligen ansett att den polske läsaren inte behöver fördjupa sig i familjen Lindströms matvanor. Den långa lista med vanliga svenska maträtter som den vuxne Juha med en viss nostalgi rekonstruerar i sina barndomsminnen har förkortats drastiskt varmed också den kulturella färgningen tagits bort.

Och det var mannagrynsgröt och fiskpinnar och fattiga riddare och plättar och blodpudding och spagetti med falukorv. Om söndagarna åt vi karelska piroger med ägg-smör och kyckling med gräddsås, och efterrättsglassen mättes med linjal för att alla skulle få på milimetern lika mycket var (*EKU* s. 14)

Jadaliśmy pierogi z masłem i kurczaka w sosie śmietankowym. A lody na deser zawsze były dokładnie mierzone linijką, żeby każdy dostał po równo, co do milimetra (*DB*, s. 12)

Ett exempel på utelämning i den polska översättningen av *Underdog* är de dialektala (skånska) ord som försvunnit ur avsnittet där familjen Kraft besöker mormor som bor kvar på landet (*Us*, s. 83, *Up*, s. 91).

Översättarmissar

I en analys där fokus ligger på de kulturspecifika begreppens plats i den översatta texten måste man också anmärka på de fel som avslöjar översättarnas bristande kunskap om källkulturen eller det ytterst nonchalanta tillvägagångssättet som de har valt. Den polska översättningen av *Underdog* levererar en uppsjö av exempel.

”Miljonprogrammet” har översatts till polska som ”program

środowiskowy”, något som med viss ansträngning skulle kunna översättas tillbaka som ”social satsning” och tycks vara ett väldigt avlägset och vagt ekvivalent för ett av folkhemmets nyckelbegrepp (*Us*, s. 6, 101, *Up*, s. 6, 109). Antingen skiljer översättaren inte på orden ”miljö” – ”środowisko” och ”miljon” – ”milion” eller också tillämpar hon sin egen tolkning av vad miljonprogrammet var för någonting.

”Barnbidrag” är ett annat felaktigt översatt kulturspecifikt begrepp. I avsnittet där Johans kusin Bernt skryter: ”jag ska få hand om barnbidraget och köpa mina kläder själv när jag börjar högstadiet” (*Us*, s. 91) har ”barnbidraget” blivit till ”dodatek”, dvs ”tillägg”, utan någon specificerande förklaring, vilket gör den översatta meningen helt obegriplig: ”będeż dostawał caly dodatek dla siebie a jak pójde do gimnazjum to będą mógł kupować sam ubrania. (*Up*, s. 99). På ett annat ställe i boken blir ”barnbidrag” kallat för ”dodatek na dzieci” (”tillägg för barn”, *Us*, s. 328, *Up*, s. 346). ”Dodatek” är i den polska översättningen av *Underdog* det universiella ekvivalentet för alla typer av ekonomiskt stöd som svenskarna kan få (*Us*, s. 328, *Up*, s. 346), vilket kan resultera i att även de polska läsare som har hört talas om den generösa svenska staten börjar känna sig förvirrade.

Istället för att överföra begreppet ”raggare” till polska och förse det med förklaring har översättaren försökt lösa problemet med hjälp av andra strategier. ”Den oljejeansade, striphårige raggarn” (*Us*, s. 240) förvandlas till ”wypomadowany chłopak” (”kille med brylkräm i håret”, *Up*, s. 248) vilket har som följd en tydlig försvagning av budskapet. Några rader nedåt har pluralformen ”raggare” ersatts med generaliseringen ”ligister” (*Us*, s. 240, *Up*, s. 249). Det är föga troligt att den polske läsaren kommer att förstå att det i båda fallen handlar om representanter för samma, i Polen okända subkultur.

Att översätta den föreställningsvärld som gömmer sig bakom ordet folkhemmet är lika svårt som att översätta själva termen. Det är en konst som förutom lysande kunskaper i båda språken, i detta fall i svenska och polska, också kräver en god orientering i svensk modern historia och samhällsutveckling. Översättaren borde känna till namn och begrepp som återopas och kunna förutse vilka av de konnotationer som bärs av läsare uppvuxna i källkulturen som kommer att saknas hos målkulturens läsare.

I de polska översättningarna av *En komikers uppväxt* och *Underdog*, som också i andra avseenden inte kan bedömas som goda, har stora delar av den svenska kulturella och samhälleliga kontexten som romanerna är förankrade i tappats bort, suddats ut, marginaliserats, deformerats eller blivit ryckta ur sina sammanhang. Det påverkar läsarens möjlighet att förstå budskapet som förmedlats i originalet och därmed också

översättningarnas reception. Och en polsk forskare som är intresserad av hur debatten om folkhemmet har förts i skönlitteraturen kan inte ha någon nytta av de översatta texterna eftersom det som hon letar efter praktiskt taget har försvunnit i översättningen.

Denna korta analys visar att ingen av strategierna, inte ens de källspråksorienterade som överföring eller specificering, garanterar att de kulturspecifika elementen från originalet kommer att bevaras i översättningen. Slutsatsen att översättarna inte har lyckats med konsten att översätta folkhemmet måste dock kompletteras med frågan om de överhuvudtaget försökt.

I sitt arbete med *En komikers uppväxt* har Iwona Jędrzejewska varit utpräglad målspråksorienterad. Hon har uppenbarligen satsat på den psykologiska dimensionen och inte fäst alltför stor vikt vid de kulturspecifika elementen. Läsningen av originalet och översättningen blir därför mycket olika. Svenskarna kan lätt identifiera de välkända beståndsdelarna i den folkhemskas verkligheten och därför spelar miljöer, rekvisita, samt de återopade namn och händelser som ingår i de kollektiva minnena en betydligt större roll i originalet. Polackerna märker knappast att den svenska vardagen har reducerats till en bakgrund och blir inte störda av det eftersom Juhas historia är tillräckligt universell för att de skall kunna följa den och känna igen sig i den.

När det gäller *Underdog* skulle försöket att skilja den psykologiska och den samhälleliga dimensionen aldrig kunna lyckas eftersom Johans personliga historia och det moderna Sveriges historia är berättelsens två hopflätade röda trådar. Översättaren måste ha varit medveten om att de kulturspecifika elementen utgör en integrerad del av romanens föreställda värld men hennes kunskaper om den svenska kulturen och det svenska samhället har inte räckt till för att göra läsaren förtrogen med den verklighet som beskrivs i boken. Det verkar som att hon saknar greppet om helheten – och kastas mellan försöken att genom överföring förbli så nära källspråket som möjligt och målspråksorienterade direktöversättningar. Varken det ena eller det andra hjälper och läsaren snarare vilseleds än introduceras i den svenska kontexten.

Jag vill härmed inte påstå att en bok som *Underdog* överhuvudtaget inte borde översättas, men jag tycker att två villkor absolut borde vara uppfyllda. För det första måste översättaren vara bättre förberedd för att kunna anta utmaningen. För det andra får man inte underskatta läsarna och inte lämna de frågor obesvarade som uppkommer under läsningen. Fotnoter med förklaringar till namn och begrepp som dyker upp i texten, förord eller efterskrift skulle vara till stor hjälp för alla som valt boken i förhoppning om att skaffa sig mer kunskap om Sverige och svenskarna.

Att läsa en bok översatt från ett språk som vi inte behärskar kan visa sig vara en spännande kulturell resa till en annan föreställningsvärld. Huvudvillkoret är att översättaren har tagit sin uppgift på allvar och ansträngt sig för att skapa broar mellan käll- och målkulturen, istället för att fördjupa känslan av främlingskap. I annat fall kan resultatet bli en plågsam upplevelse för läsaren.

Noter

¹ Ehn Billy, Frykman Jonas, Löfgren Orvar, *Försvenskningen av Sverige. Det nationellas förvandlingar*, Stockholm: Natur och Kultur, 1995, passim.

² Se till exempel: Pawlicki Jacek, "Szwedzki dom ludu w renowacji", *Gazeta Wyborcza* 2007-11-30.

³ Till exempel i en broschyr om svensk arkitektur publicerad av Svenska institutet och översatt till polska av Halina Thylwe: Wærn Rasmus, *Architektura w Szwecji*, Sztokholm: Instytut Szwedzki 2002.

⁴ Gardell Jonas *En komikers uppväxt*, Stockholm: Norstedts 1996; Idem, *Dorastanie blazna* (övers. Iwona Jędrzejewska), Warszawa: Jacek Santorski & Co Agencja Wydawnicza 2005.

⁵ Flygt Torbjörn, *Underdog*, Stockholm: Norstedts 2001; Idem, *Underdog* (övers. Elżbieta Jasińska-Brunnberg, Gdańsk: Słowo/ Obraz Terytoria 2006.

⁶ Kahan har i sin uppsats bevisat att Jan Pedersens modell framtagen för undertextning också kan användas för analys av skönlitterära texter. Kahan Louise, *Italiensk kultur i svensk översättning. En undersökning av vilka strategier skönlitterära översättare tillämpar för att översätta kulturspecifika begrepp*, Magisteruppsats i översättningsvetenskap, Tolk och översättarinstitutet, Stockholms universitet 2009, <http://www.tolk.su.se>, hämtad 2010-07-15.

⁷ Kahan, s. 11.

⁸ Kahan, s. 11

⁹ Kahan, s. 11.

¹⁰ Översättaren lät sig troligen inspireras av den populära förklaringen att namnet mexitegel kommer från OS i Mexiko som ägde rum 1968, samma år då materialet började lanseras.

¹¹ Kahan, s. 11.

¹² Forskaren som åberopas är Brynja Svane. Kahan, s. 12.